

De betekenis van kleuren en de kleurensymboliek

© 2010 Hein Pragt

Kleurensymboliek is erg omvangrijk en kan vanuit veel aspecten bekeken worden. Elke kleur heeft zijn eigen expressie en kan de psyche direct beïnvloeden. Kleuren hebben niet voor ieder mens dezelfde emotionele waarde maar dat ieder mens een andere favoriete en minder geliefde kleur heeft.

De betekenis van kleuren.

Rood is de lievelingskleur van veel mensen, de voorhistorische mens gebruikte het al in de vorm van ijzeroxyde waardoor het op grotschilderingen vaak gebruikt werd. In het algemeen geldt rood als agressief, vitaal en energiek, verwant met het vuur en zowel de liefde als de strijd op leven en dood. Op introvert en melancholieke mensen heeft rood een opdringerige en afstotende werking. Bij de Maya stelde rood het oosten voor en in het oude China was rood de heilige, levenschenkende kleur. Rood is ook de kleur van de vlag van communistisch China. In de Christelijke kunst was rood de kleur van het offerbloed van Christus en de martelaren. Het rood is ook de kleur van de hel en de duivel en van in dat opzicht verdachte dieren zoals de vos en de eekhoorn. In de volkssymboliek is rood een kleur van de liefde, maar ook van het leven en van de woede. Rood licht duidt in de rosse buurt op prostitutie en in het verkeer op gevaar.

Blauw is de kleur die veelal wordt beschouwd als symbool voor al wat geestelijk is. In tegenstelling tot rood maakt blauw een koele indruk. In de dieptepsychologie is blauw een toestand van psychische bevrijding en een milde, lichte en superieure levensopvatting. In het verre oosten zijn het blauwe amuletten die het boze oog neutraliseren. In de volkssymboliek geldt blauw als kleur van de trouw, maar ook van het mysterieuze, van bedrog en onzekerheid. In de politieke symboliek is blauw de kleur van het liberalisme. Blauw is de kleur van het verstand, die ontspanning en koelte. Ook is blauw de kleur van de adel, denk hierbij aan de term blauw bloed hebben. In de religie wordt blauw geassocieerd met reinheid, vroomheid, de hemel en bescherming tegen boze invloeden.

Geel was in de Oud Chinese symboliek de kleur van het midden. De kleur van goud wordt vaak geel genoemd en goden werden vaak met een goudgele huidskleur afgebeeld en in Azië werd geel gedragen door keizerlijke personen.. In de volkssymboliek wordt geel met afgunst en jaloezie in verband gebracht. Bij de Maya was geel de kleur van het zuiden. Geel wordt dus soms gezien als de kleur van haat, verraad en bedrog maar als goudkleur is het weer de kleur van de hoogste orde. Geel kan dus zowel een hele negatieve als uiterst positieve betekenis hebben.

Groen heeft evenals de meeste andere kleuren symbolisch twee aspecten. In de volkse symboliek is het de kleur van de hoop en vaak worden dromen waarin deze kleur een rol speelt als positief beschouwd. In de Christelijke symboliek zit groen midden tussen het blauw van de hemel en het rood van de hel en het kruis van Christus, het symbool van de hoop, werd vaak groen voorgesteld. Groen is ook de traditionele kleur van de Islam, volgens de overlevering was groen de lievelingskleur van Mohammed en in de vlaggen van Arabische landen verwijst groen naar de Islam. Groen is ook de kleur van de natuur, groen schenkt rust, vrede en een gevoel van verbinding hebben. Groen staat ook vaak voor jeugdigheid, jong zijn en onervaren (het groentje).

Wit kan men opvatten als nog geen kleur of als vermenging van alle kleuren van het licht en als symbool van ongereptheid en maagdelijkheid, reinheid en waarheid. Nieuw gedoopte Christenen droegen witte kleren, en wit was ook de kleur van een goede ziel. De Heilige Geest wordt als witte duif voorgesteld. Wit heeft echter ook negatieve symbolische betekenis, in de eerste plaats wegens het verbleken als men doodgaat. Spoken worden in veel culturen als witte gedaanten, bijvoorbeeld witte wieven of schimmen gezien. In de Chinese symboliek is wit de kleur van de ouderdom, de

herfst, het westen en het ongeluk, maar ook van de maagdelijkheid en de reinheid. Wit is in China ook de kleur van de rouw net als in veel Aziatische en Afrikaanse culturen.

Zwart is een van de kleuren met het symbolische karakter van het verzinken in het donker, de rouw en de duisternis. In Europa is zwart een negatieve kleur, de satansdienst werd als zwarte mis aangeduid. Zwart is ook het tegenovergestelde van aardse praal en ijdelheid en daarom de kleur van het priestergewaad. Zwart is ook de kleur van schrikbaarjagende godheden de 'grote zwarte' in de Indische mythologie. In het oude China werd zwart geassocieerd met het element water en met het noorden. Zwart is een kleur zonder schijnsel, zonder weerkaatsing en het kan somberheid tot uitdrukking brengen of versterken.

De betekenis van kleur in de taal.

Ook in de taal worden kleuren gebruikt om dingen weer te geven en zo zijn bepaalde kleuren ook onlosmakelijk verbonden met een kleur. Sommige kleuren drukken bepaalde gevoelens of emoties uit die vaak in spreekwoorden of uitdrukkingen terug te vinden zijn. Hier staat een kleine opsomming van het gebruik van kleuren in de Nederlandse taal.

BLAUW

- Een blauwe maandag: *ooit wel eens een keer*
- Blauw bloed hebben : *Van adel zijn*
- Van de blauwe knoop zijn: *iemand die nooit alcoholische dranken drinkt*
- Een blauwtje lopen : *Afgewezen worden bij een huwelijksaanzoek*
- Iemand bont en blauw slaan : *Iemand een flink pak slaag geven*
- Hij stond te blauwbekken: *Hij stond te wachten in de kou*
- Een blauwe boon : *Een geweerkogel. Zo genoemd naar de kleur van lood.*
- Zich blauw betalen: *erg veel geld betalen*
- Iets blauw-blauw laten: *Iets laten zoals het is*
- Een blauwkous zijn : *Een geleerde vrouw zijn, die niet van huishoudelijk werk houdt.*

GEEL

- Geel van nijd worden: *erg kwaad en afgunstig worden*
- Een gele kaart krijgen : *Een ernstige waarschuwing krijgen*
- Het werd hem groen en geel voor de ogen : *Het begon hem te duizelen*

ROOD

- Rood staan : *Bij de bank een negatief saldo hebben*
- Rood zijn (stemmen) : *Stemmen op of lid zijn van een progressieve politieke partij*
- In de rode cijfers komen : *Schulden krijgen*
- Het rode leger : *Het Russische leger*
- Het rode boekje : *Boekje met spreuken van de Chinese Communistische Partij.*
- Een rode draad : *Een motief dat regelmatig in een verhaal terugkomt, een element dat in diverse gebeurtenissen aanwezig is.*
- Dat werkt als een rode lap op een stier : *Dat roept woedende reacties op, dat verergert de zaak.* In Spanje wordt bij stierengevechten het dier opgehitst met een rode vlag.
- De rode haan laten kraaien : *Brand stichten*
- Een rode kaart krijgen : *Tijdens de voetbalwedstrijd van het veld gestuurd worden*
- Een rooie rug : *Duizend gulden*

- Dat mag wel met een rode letter in de almanak : *Dat is iets heel bijzonders. In de almanak werden de feestdagen aangeduid met een rode letter*
- Heden rood, morgen dood : *Rood betekent hier: blozend, fris, gezond.*
- Rode baard, duivels aard : *Het is een oud volksgeloof, dat roodharigen niet te vertrouwen zijn.*

GROEN

- Een groentje zijn: *nog erg jong en onervaren zijn*
- Zo groen als gras zijn : *Onnozel zijn*
- Groen zien: *Jaloers zijn*
- Hij zat aan haar groene zijde : *Ze zaten bijeen als een verliefd paar. Als het meisje de jongen aardig vond, zei ze in de Middeleeuwen: kom maar aan mijn groene zijde. Groen was in de Middeleeuwen de kleur van de vreugde.*
- Iemand het groene licht geven : *Iemand toestemming geven*
- Een groene haring eten : *Een van de eerste haringen eten*
- Het gras aan de overkant is altijd groener: *bij een ander ziet het er altijd beter uit*
- Groene vingers hebben: *goed kunnen tuinieren of planten kunnen verzorgen*
- Zijn koren groen eten: *geld uitgeven voor men het verdiend heeft*

ZWART

- Zwart werken: *werken zonder belastingen te betalen*
- Zwartkijker: een *pessimist*
- Zwartrijden: *rijden met het openbaar vervoer zonder te betalen*
- Hij liegt dat hij zwart ziet: *een grote leugenaar zijn*
- Iets zwart op wit willen zien: *iets afspreken op papier om problemen te voorkomen*
- Iets zwart op wit zetten ; *Iets schriftelijk vastleggen*
- Iemand zwart maken : *Lelijke dingen over iemand vertellen*
- Het wordt je zwart voor de ogen : *Je valt flauw*
- Het zag er zwart van de mensen : *Er waren erg veel mensen*
- Zwart zien van de honger : *Erg mager zijn*
- Het zwarte werelddeel : *Afrika*
- De zwarte dood : *Hevige pestepidemie in de Middeleeuwen*
- Het zwarte goud : *Steenkool*
- Zwarte handel drijven : *De regering voert distributie in als er, bijvoorbeeld in oorlogstijd, te weinig voedsel is. Door distributie wordt alles zo eerlijk mogelijk onder de mensen verdeeld. Zwarte handel is ongeoorloofde handel in goederen die onder de distributiebepalingen vallen.*
- De zwarte markt : *Markt voor goederen waarin de handel verboden of beperkt is*
- Zwarte lonen : *Lonen die hoger zijn dan is toegestaan volgens de loonregeling*
- Zwart geld verdienen : *Geld verdienen dat niet opgegeven wordt bij de belasting*
- Op zwart zaad zitten : *Geen geld meer hebben*

WIT

- Witte rook zien: *de uitslag is bekend (Vaticaan)*
- De prins op het witte paard: *de man van je dromen*
- Een wit voetje halen: *in de gunst proberen komen*
- Dat is een witte raaf : *Dat is iets zeldzaams*
- Zie ik zo wit? : *Denk je dat ik gek ben?*

- De wittebroodsweken : *De eerste weken van het huwelijk. Het gewone volksvoedsel was vroeger zwart roggebrood; alleen op feestdagen at men wit brood*
- Het Witte Huis: *De ambtswoning van de Amerikaanse president*
- Witte plekken op de landkaart : *Nog niet onderzochte, nog niet in kaart gebrachte gebieden*
- Witte wijven : *Meestal kwaadaardige luchtgeesten. Volgens de Germaanse mythologie bewonen de witte wijven holen en andere schuilhoeken, waaruit ze zo nu en dan tevoorschijn komen. Dan brengen ze de mensen geluk of ongeluk, of voorspellen ze de toekomst.*
- Een witte pomp : *Een merkloze benzinepomp waar je meestal goedkoper kunt tanken.*
- Een wit voetje bij iemand halen : *Bij iemand in de gunst staan. Voor paarden met witte voeten behoefde men bij het binnengaan van de stad geen tol te betalen, omdat aan de witte voeten magische krachten werden toegeschreven.*
- Zo wit als een doek zien : *Spierwit zijn*
- De witte dood : *De dood door lawines*
- Wit om de neus worden : *Bang worden*
- Geld wit wassen : *Niet aan de belasting opgegeven verdiensten legaal maken*
- Witjes lachen : *Stil voor je uit lachen, als je blij en tevreden bent*
- Al te wit is gauw vuil : *Vlaams. Te grote vriendschap deugt niet*
- Een wittebroodskind : *Een verwend, vroeg bedorven kind Letterlijk: een kind dat alleen met witbrood en lekkernijen is opgevoed.*

BRUIN

- Een bruine arm halen: *met vleierij in de gunst komen*
- Een bruin leven hebben: *een goed leven hebben*
- Iets bruin bakken: *liegen*
- Dat kan de bruine niet trekken : *Uitdrukking om aan te duiden, dat iets te duur is.*

ROZE

- De toekomst ziet er rooskleurig uit: *de toekomst ziet er goed uit*
- Alles door een roze bril zien: *alles heel optimistisch bekijken, vaak bij verliefdheid*

GRIJS

- Grijsz haren van iets krijgen : *Ergens veel zorg en verdriet van hebben*
- De grijze oudheid : *Erg lang geleden*
- Het te grijs maken : *Het te erg maken*
- Grijs rijden : *In de tram, bus of metro te weinig strippen laten afstempelen*
- Men vindt veel grijzen, maar weinig wijzen.: *Vlaamse rijmspreuk. Al is een man oud, het is daarom nog geen wijs man*

GEMENGD

- Zeven kleuren stront schijten (bargoens): *doodsbang zijn*
- Zich groen en geel ergeren: *heel erg geïrriteerd zijn*
- Grijsz haren van iets krijgen : *Ergens veel zorg en verdriet van hebben.*
- Het werd hem groen en geel voor de ogen : *Het begon hem te duizelen*
- Rood met groen is boerenfatsoen: *dit geeft slechte smaak op gebied van kledij aan*